

ks. Janusz Chyła, WT UMK w Toruniu

Ewangelizacja cyfrowego kontynentu

Evangelisation of the Digital Continent

STRESZCZENIE:

SPOSÓB OBECNOŚCI KOŚCIOŁA I DOBREJ NOWINY W ŚWIECIE MASMEDIÓW, INTERNETU I SERWISACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH JEST JEDNĄ Z NAJBARDZIEJ AKTUALNYCH KWESTII STOJĄCYCH PRZED GŁOSICIELAMI CHRYSYTA W CZASACH WSPÓŁCZESNYCH. TREŚĆ PAPIESKICH ORĘDZI NA TEMAT MEDIÓW STANOWI PUNKT WYJŚCIA DLA NINIEJSZEGO ARTYKUŁU. W DALSZEJ CZĘŚCI UKAZANE SĄ SZANSE I ZAGROŻENIA ZWIĄZANE Z OBECNOŚCIĄ CHRZEŚCIJAŃSKICH AUTORÓW I ICH PRZEKAZU EWANGELII W PRZESTRZENI WIRTUALNEJ. BEZSPORNĄ POZOSTAJE SAMĄ KONIECZNOŚĆ UCZESTNICTWA LUDZI KOŚCIOŁA W MEDIACH I INTERNECIE, GDYŻ MIEJSCA TE STANOWIĄ WSPÓŁCZESNE AREOPAGI, W KTÓRYCH TAK JAK W CZASACH APOSTOLSKICH, GŁOS WYZNAWCÓW CHRYSYTA MUSI BYĆ SŁYSZALNY. W PODSUMOWANIU ARTYKUŁU AUTOR, JAKO UCZESTNIK SERWISÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH, DZIELI SIĘ WŁASNYMI DOŚWIADCZENIAMI KILKULETNIĘJ AKTYWNOŚCI W INTERNETOWEJ KOMUNIKACJI DOBREJ NOWINY.

SŁOWA KLUCZOWE:

EWANGELIZACJA, INTERNET, PAPIEŻ, TWITTER, MEDIA

ABSTRACT:

THE WAY THE CHURCH AND THE GOOD NEWS SHOULD BE PRESENT IN THE DOMAIN OF THE MASS MEDIA, THE INTERNET AND ONLINE SOCIAL NETWORKING SERVICES IS ONE OF THE MOST IMPORTANT CHALLENGES FOR THE FOLLOWERS OF CHRIST IN OUR DAYS. THIS ARTICLE IS BASED ON THE CONTENT OF PAPAL ADDRESSES ON THE SUBJECT OF MEDIUMS. EVEN THOUGH THE PRESENCE OF THE BEARERS OF THE GOSPEL MESSAGE ON THE NET BRINGS WITH OPPORTUNITIES CERTAIN DANGERS, IT IS WITHOUT DOUBT THAT IT IS A NECESSITY OF THE CONTEMPORARY TIMES TO TAKE PART IN THE BUZZING WORLD OF THE MASS MEDIA AND THE VIRTUAL COMMUNITY. THESE SPACES COULD BE WELL PARALLELED WITH THE ANCIENT AREOPAGUS WHERE JUST LIKE IN THE APOSTOLIC TIMES THE VOICE OF THE FOLLOWERS OF CHRIST MUST BE HEARD. IN THE ARTICLE THE AUTHORS SHARES SOME OF HIS OWN EXPERIENCE IN SPREADING THE GOOD NEWS IN USING THE SOCIAL NETWORKING SERVICES.

KEYWORDS:

EVANGELISATION, INTERNET, POPE, TWITTER, MASS MEDIA

Świat, do którego zostali posłani Apostołowie z Dobrą Nowiną, pod pewnymi względami był taki sam jak nasz, a pod innymi zupełnie różny. Wewnętrzna mapa wskazująca w ludzkich sercach kierunek życia – ostateczny cel, nie zmienia się od wieków. Człowiek ma w sobie naturalne ukierunkowanie na miłość, prawdę i szczęście. Ostatecznie za tymi tęsknotami jest ukryta ta najgłębsza, a nie zawsze rozpoznana, czyli tęsknota za Bogiem. Natomiast od czasów pierwszych głosicieli Ewangelii zmienił się, i to bardzo, obraz świata. W XX wieku nastąpił wręcz rewolucyjny postęp technicznych możliwości człowieka. Ważnym jego elementem jest rozwój różnego rodzaju masmediów. Docenienie ich znaczenia w międzyludzkiej komunikacji, a także w poznawaniu świata, wieloaspektowej formacji człowieka oraz w dziele ewangelizacji, znajduje istotne miejsce w nauczaniu Kościoła. Dostrzegł tę rolę już papież Pius XII, który w 1948 roku powołał do istnienia Papieską Komisję zajmującą się oceną moralną kina. Komisja była kilkakrotnie przekształcana, aż po aktualną formę w postaci Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekaz¹. Opublikowała ona 22 lutego 2002 roku dwa bardzo ważne dokumenty: „Etyka w Internecie”² i „Kościół a Internet”³.

Jeden z pierwszych dokumentów II Soboru Watykańskiego został poświęcony „środkiem społecznego przekazywania myśli”⁴. Warto zauważyć, że praktyczne działanie Kościoła w tym zakresie wyprzedziło magisterialne wypowiedzi. Wszak *L'Osservatore Romano* ukazuje się od 1861 roku, Radio Watykańskie nadaje od 1931 roku, a wcześniej jeszcze wynalezienie druku umożliwiło na niespotykaną skalę dostęp do spisanego Słowa Bożego.

Wspomniany dokument soborowy rozpoczyna się słowami: „Wśród niezwykłych wynalazków techniki, które zwłaszcza w najnowszych czasach ludzki geniusz z pomocą Bożą rozwinął spośród rzeczy stworzonych, Matka Kościół ze szczególnym zainteresowaniem przyjmuje i popiera te, które w najwyższym stopniu dotyczą ducha ludzkiego i które otworzyły nowe drogi bardzo łatwego przekazywania wszelkiego rodzaju informacji, przemysłów i zaleceń”⁵. Media są zatem rozumiane jako dzieło człowieka, a zarazem „dar Boży”. Treści zawarte w dekrecie i ich konieczna aktualizacja odpowiadająca postępowi technicznemu, a także zmianom kulturowym zachodzącym pod ich wpływem, znajduje swoje rozwinięcie w papieskim nauczaniu, zwłaszcza z okazji Światowych Dni Środków Społecznego Przekazu.

¹ Por. *Storia del Pontificio Consiglio delle Comunicazioni Sociali* z 15.12.2011, <http://www.pccs.va/index.php/it/aboutus-it/storiadelpccs-it> (dostęp: 15.03.2015).

² http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/internet_etyka_22022002.html# (dostęp: 15.03.2015).

³ http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/kosciol_internet_22022002.html# (dostęp: 15.03.2015).

⁴ Dekret *Inter mirifica* został podpisany przez papieża Pawła VI, 4 grudnia 1963.

⁵ Te założenia wstępne korespondują z encykliką papieża Piusa XII *Miranda prorsus* (Rzym 8 września 1957), która podejmuje zagadnienia związane z filmem, radiem i telewizją. Papież Pius XII w styczniu 1948 roku powołał do istnienia Papieską Komisję zajmującą się oceną moralną kina. W swojej historii zmieniała ona kilkakrotnie nazwę. Jan Paweł II w 1988 roku komisję podniósł do rangi Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu.

Ogólna charakterystyka orędzi przeznaczonych na te dni, będzie punktem wyjścia niniejszego artykułu. Następnie zostaną zarysowane szanse oraz zagrożenia dla rozwoju osoby ludzkiej wynikające z korzystania z Internetu. Stanowią one również wyzwanie dla Kościoła, dla formacji chrześcijańskiej i misji głoszenia Ewangelii. Kolejną poruszoną kwestią, będzie wirtualna przestrzeń rozumiana jako współczesny areopag, gdzie Kościół, nie tylko ma prawo, ale nade wszystko obowiązek być obecny. W konkluzji, korzystając z własnego doświadczenia, zasygnalizuję szczegółowe zagadnienie – wykorzystanie Twittera w ewangelizacji. Będzie to bardziej głos w dyskusji, niż próba ujęcia systematycznego.

1. Charakterystyka papieskich orędzi

Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu zostały zapoczątkowane przez papieża Pawła VI w 1967 roku. Od tego czasu kolejni Biskupi Rzymu wydają specjalne orędzia. Od 1986 roku orędzia datowane są na 24 stycznia, czyli dzień liturgicznego wspomnienia św. Franciszka Salezego patrona pisarzy katolickich i dziennikarzy. Hasło samego Dnia Środków Społecznego Przekazu ogłaszane jest 29 września, w święto archaniołów Michała, Rafała i Gabriela. Ostatni z nich jest patronem radiowców. Tematem pierwszego z dwunastu orędzi Pawła VI, a zarazem hasłem Dnia było: „Środki społecznego przekazu ważnymi elementami cywilizacji”. Jan Paweł II był autorem dwudziestu siedmiu orędzi, Benedykt XVI – ośmiu. Również papież Franciszek kontynuuje tradycję tego nauczania.

Orędzia, których adresatami są zarówno odbiorcy, jak i twórcy medialnego przekazu, można uznać za swoiste kompendium zagadnień religijnych, kulturowych i etycznych z tego zakresu. Stanowią one także pewnego rodzaju historyczny zapis rozwoju mass mediów i rozumienia ich roli w życiu chrześcijan i w ewangelizacyjnej misji Kościoła. Podczas gdy Paweł VI pisał o prasie, kinie, radiu i telewizji, Jan Paweł II dodatkowo o powszechnie dostępnym zapisie audiowizualnym, komputerach i Internecie, a w nauczaniu Benedykta XVI sporo miejsca zajmują nowe technologie, duszpasterstwo w cyfrowym świecie, wraz z wykorzystaniem do tego celu portali społecznościowych. Papieskie nauczanie wpisane jest w różne konteksty wydarzeń Kościelnych oraz istotnych z punktu widzenia całej ludzkości. Tematy orędzi odnoszą się do chrześcijańskich jubileuszy i zagadnień o znaczeniu uniwersalnym. Podejmują takie kwestie jak rodzina, edukacja i wychowanie dzieci oraz młodzieży, pomoc osobom starszym. Sporo uwagi poświęcają pokojowi i jedności w świecie, dialogowi między narodami i religiami, prawom i obowiązkowi człowieka, budowaniu pomostu między wiarą i kulturą⁶.

2. Internet – szanse i zagrożenia

Niemal każde dzieło ludzkiego umysłu i rąk potencjalnie zawiera różne możliwości wykorzystania. Może być użyte jako narzędzie służące dobru jednostki oraz społeczeństwa, ale także źle użyte, jako narzędzie moralnego, a nawet fizycznego zniszczenia. Do takich środków wielofunkcyjnego zastosowania zaliczają się wszystkie środki masowego prze-

⁶ Na temat właściwego posługiwania się środkami społecznego przekazu pisze również Katechizm Kościoła Katolickiego w punktach 2493-2499. Są one komentarzem do ósmego przykazania Dekalogu.

IMPLIKACJE TEOLOGICZNE

kazu, w tym Internet. Skutkiem tej ambiwalencji jest fakt, że niektórym trudno sobie wyobrazić funkcjonowanie bez dostępu do sieci internetowej, a u innych świat ten, jako nieznany „kontynent”, budzi lęk.

Jan Paweł II już pod koniec lat 80. ubiegłego wieku pisał: „Tym, których serce ogarnia niepokój wobec ryzyka nowych technologii w środkach przekazu, odpowiadam: «Nie lękajcie się». Zdając sobie w pełni sprawę, w jakiej rzeczywistości żyjemy, starajmy się głębiej ją odczytywać. W świetle wiary odkrywamy autentyczne znaki czasu. Kościół, zatroskany o człowieka, zna głębokie pragnienia rodzaju ludzkiego, pragnienia braterstwa i solidarności, pragnienia często negowane i zniekształcane, lecz niezniszczalne, bowiem zostały wyrzeźbione w sercu człowieka przez samego Boga, od którego pochodzi ludzka potrzeba komunikacji i zdolność jej rozwijania w skali całej planety”⁷. Papińskie przesłanie, ze słowami znanymi z dnia inauguracji pontyfikatu – „Nie lękajcie się” – jest zachętą do odczytywania znaków czasu i mądrej wobec nich postawy. Narzędzia umożliwiające globalną komunikację odpowiadają dialogicznej strukturze ludzkiej natury. To wręcz naturalni sojusznicy człowieka stworzonego do budowania więzi przy pomocy werbalnej i pozawerbalnej komunikacji.

Internet jest obecny wszędzie tam, gdzie dociera człowiek. Towarzyszy nam jako narzędzie pracy, podczas odpoczynku daje dostęp do wielu rozrywek, umożliwia robienie zakupów, uczniowie za jego pośrednictwem kontaktują się z nauczycielami, a wiele uczelni wyższych zrezygnowało z tradycyjnych indeksów na rzecz internetowych USOS-ów⁸. Internet służy gromadzeniu danych, zdobywaniu informacji, komunikacji między pojedynczymi osobami i społecznościami w skali wcześniej niespotykanej. W praktyce duszpasterskiej, poza zastosowaniem w komunikacji między kurią diecezjalną, a parafiami; między duszpasterzami, a parafianami, jest także miejscem służącym pomocą osobom rozeznającym powołanie. Coraz więcej kandydatów do seminariów duchownych oraz życia zakonnego czerpie wiedzę na tematy ich interesujące z Internetu⁹. Nie sposób wyliczyć wszystkich, bardziej czy mniej zorganizowanych form wewnętrzkościelnej i zewnętrznej aktywności w tej przestrzeni. Ogarnia ona także sferę ściśle duchową poprzez dostęp do stron pomagających przygotować się do liturgii, odmawiać Liturgię Godzin i powierzać intencje modlitewne np. zakonem. Internet pozwala odsłuchiwać pliki z różnych rekolekcji, wykładów i konferencji. Na wielofunkcyjność duszpasterskiego wykorzystanie Internetu zwraca uwagę papież Benedykt XVI: „Należy z zainteresowaniem rozważyć różne formy witryn, aplikacji i sieci społecznościowych, które mogą pomóc współczesnemu człowiekowi w przeżywaniu chwil refleksji i autentycznych pytań, ale także znaleźć przestrzeń ciszy, okazje do modlitwy, medytacji lub dzielenia się Słowem Bożym. W zwiędłości krótkich wiadomości, często nie dłuższych niż werset Bi-

⁷ Jan Paweł II, *Środki społecznego przekazu w służbie braterstwa i solidarności*, Orędzie na 22. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 1988, p. 4.

⁸ Uniwersytecki System Obsługi Studentów.

⁹ W Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie od kilku lat organizowane są dni skupienia dla potencjalnych kandydatów. Odbываяc się one pod hasłem „Zostań klerykiem na trzy dni”. Ok. 50 % uczestników, o tych dniach dowiaduje się z Internetu.

Człowiek potrzebuje integralnego spojrzenia na siebie i świat, swoją przeszłość i nadzieje na przyszłość, potrzebuje intelektualnego i egzystencjalnego ogarnięcia całości. Taką możliwość daje Ewangelia i wynikająca z niej antropologia. Potrzeba zatem odpowiedniej formacji do krytycznego spotkania z natłokiem informacji. Szczególną rolę ma tu do odegrania rodzina, szkoła i Kościół.

blii, można wyrazić głębokie myśli, jeśli nikt nie zaniedbuje rozwoju swego życia wewnętrznego”¹⁰. Internet niesie więc ze sobą cały szereg pozytywnych możliwości informacyjnych oraz ewangelizacyjno-formacyjnych. Jak słusznie zauważa bp Dominique Rey: „Internet powinien nie tylko stanowić interaktywną sieć informacyjną i komunikacyjną instytucji kościelnych, ale również być postrzegany i używany jako miejsce ewangelizacji, jako nowy dziedziniec Kościoła”¹¹.

Niestety „cyfrowy kontynent” jest także miejscem ujawniania się ludzkich słabości w postaci grzechów, czy wręcz przestępstw na globalną skalę. Również nadmiar informacji, a zwłaszcza ich powierzchowny odbiór, może utrudniać człowiekowi prowadzenie głębszego życia duchowego i powodować fragmentaryzację wizji świata¹². Informacja wyłączona z szerszego kontekstu oraz zachwianie proporcji między ukazywaniem dobra i zła, grozi deformacją tej wizji. Jeden z katalogów pozytywów i negatywów „cyfrowej duchowości” został sporządzony przez dr. Stefana Meetschena, korespondenta i dziennikarza m.in. „Die Tagespost”, „Vatikan Magazin” oraz polskiego tygodnika „Idziemy”¹³. Autor dokonuje prezentacji zagadnienia, formułując odpowiedzi na trzy zasadnicze pytania:

1. Jakie znaczenie mają nowe technologie komunikacyjne dla człowieka jako jednostki?
2. Jakie znaczenie mają technologie komunikacyjne w relacjach międzyludzkich?
3. Jakie znaczenie mają nowe technologie komunikacyjne w relacji człowieka do Boga, do transcendencji, do jego życia modlitewnego i medytacyjnego?¹⁴

¹⁰ Benedykt XVI, *Milczenie i słowo drogą ewangelizacji*, Orędzie na 46. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 2012.

¹¹ D. Rey, *Parafio obudź się! Wyzwania nowej ewangelizacji*, tłum. K. Czaplicka, Gubin 2014, s. 68.

¹² „W społeczeństwie kakofonicznym, skazanym na zalew informacji (w nadmiernej ilości), nowe techniki nie służą już prawdziwej komunikacji, która wymaga spotkania w świecie realnym i osobistego zaangażowania”. D. Rey, *Parafio...*, dz. cyt., s. 69.

¹³ *Cyfrowa duchowość. Wskazówki dla użytkowników*, tłum. A. Meetschen, Warszawa 2013.

¹⁴ Tamże, s. 21.

IMPLIKACJE TEOLOGICZNE

Odpowiedzi wskazują na ważność Internetu z punktu widzenia technicznego, socjologicznego, kulturowego, psychologicznego, filozoficznego, teologicznego i pastoralnego. Ale także uwrażliwiają na potrzebę kształtowania postaw, przeciwdziałających zagubieniu tożsamości w gąszczu internetowej sieci. Pomocą w tym, może być „Dziesięć przykazań właściwego korzystania z mediów w erze cyfrowej”. Pierwsze z nich brzmi: „Bóg nie jest Google, On jest Tajemnicą. Ćwicz się w cierpliwości i zarezerwuj sobie odpowiednią ilość czasu na słuchanie Boga”¹⁵.

Człowiek potrzebuje integralnego spojrzenia na siebie i świat, swoją przeszłość i nadzieje na przyszłość, potrzebuje intelektualnego i egzystencjalnego ogarnięcia *całości*. Taką możliwość daje Ewangelia i wynikająca z niej antropologia. Potrzeba zatem odpowiedniej formacji do krytycznego spotkania z natłokiem informacji. Szczególną rolę ma tu do odegrania rodzina, szkoła i Kościół. Jan Paweł II pisał, że „Szczególnie młodzież szybko przystosowuje się do kultury komputerów i do ich «języka», co z pewnością stanowi powód do zadowolenia”¹⁶. Ale przystosowanie do tego „coraz mniejszego świata” przekształca się niekiedy w uzależnienie¹⁷.

Integralne funkcjonowanie człowieka w realnym świecie, wymaga zdrowego dystansu wobec świata wirtualnego. Benedykt XVI wskazuje receptę na uwolnienie się od ciągłego szumu medialnego: „Milczenie jest integralną częścią komunikacji i bez niego nie ma słów bogatych w treść. W milczeniu słyszymy i poznajemy lepiej samych siebie, rodzi się i pogłębia myśl, z większą jasnością rozumiemy to, co chcemy powiedzieć albo to, czego oczekujemy od drugiego, dokonujemy wyboru jak wyrazić siebie [...]. Tam, gdzie jest dużo wiadomości i informacji, milczenie staje się niezbędne do rozróżnienia tego, co jest ważne od tego, co jest zbędne lub drugorzędne”¹⁸. Taka postawa wymaga samozaparcia i dyscypliny. Może potrzebna jest nowoczesna forma postu ograniczającego konsumpcję przekazu medialnego?

3. Współczesny areopag

Dla Apostołów krańce ówczesnego świata były odległe, a dotarcie do nich - trudne. Dla ludzi XXI wieku mobilność nie stanowi większego problemu. Fizyczne przemieszczanie się z jednego miejsca na drugie, z jednego kontynentu na drugi, zajmuje coraz mniej czasu. A słowo i obraz są przekazywane w błyskawicznym tempie. I to już nie tylko przez media w postaci telewizji, radia i prasy, gdzie nadawca i odbiorca komunikatu są jasno zdefiniowani, ale obecnie każdy, kto ma dostęp do sieci internetowej, może być nie tylko odbiorcą, ale także nadawcą dzielącym się myślą z innymi osobami bez ograniczeń czasowych i przestrzennych.

¹⁵ Tamże, s. 168.

¹⁶ Jan Paweł II, *Misja Kościoła w erze komputerów*, Orędzie na 24. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 1990.

¹⁷ Por. P. Schuhler, M. Vogelgesang, *Wyłącz zanim będzie za późno. Uzależnienie od komputera i internetu*, tłum. P. Kaźmierczak, E. Sierosławska, I. Walczak, Kraków 2014.

¹⁸ Benedykt XVI, *Milczenie i słowo drogą ewangelizacji*, Orędzie na 46. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 2012.

Dyrektor Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej ks. Federico Lombardi komentując założenie konta Benedykta XVI na Twitterze, powiedział: „świat nie zostanie zbawiony dzięki tweetom. Ale pośród miliarda ochrzczonych i 7 miliardów ludzi na świecie, do niektórych Papież będzie mógł dotrzeć właśnie tą drogą, przekazać im słowo, iskrę mądrości, którą będą mogli nosić w sercu i dzielić się z przyjaciółmi na Twitterze. Jest to po prostu nowa forma posługi Ewangelii”.

Jak dla Apostołów miejscem głoszenia Ewangelii był ateński areopag, tak dla współczesnych apostołów jednym z miejsc głoszenia Słowa Bożego może być areopag wirtualny. W encyklice „o stałej aktualności posłania misyjnego” Jan Paweł II pisał: „Pierwszym «areopagiem» współczesnym jest świat środków przekazu, który jednoczy ludzkość o czyni z niej, jak się określa «światową wioskę»”¹⁹. Podobną myśl wyraża Benedykt XVI: „W pierwszych latach Kościoła apostołowie wraz z uczniami szerzyli Dobrą Nowinę w świecie grecko-rzymskim. W tamtych czasach, aby ewangelizacja mogła być skuteczna, należało wnikliwie zrozumieć kulturę i obyczaje ówczesnych ludów pogańskich, żeby móc dotrzeć do ich serc i umysłów. Podobnie i dziś głoszenie Chrystusa w świecie nowych technologii, wymaga dogłębnego ich poznania, aby móc je potem odpowiednio wykorzystać. Szczególnie do was, młodych, którzy z naturalną niemal łatwością posługujecie się tymi nowymi środkami komunikacji, należy zadanie ewangelizacji tego «cyfrowego kontynentu». Z entuzjazmem głoscie Ewangelię waszym rówieśnikom!”²⁰. Papieska zachęta do obecności świadków Chrystusa na cyfrowym areopagu, uwzględnia inkulturację. Oprócz języka i formy wyrazu dotyczy ona interaktywności – „otwartej przestrzeni publicznej, w której ludzie dzielą się swoimi pomysłami, informacjami, opiniami i gdzie mogą również powstawać nowe więzi i formy wspólnoty”²¹.

¹⁹ Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, Rzym 7 grudnia 1990, p. 37. Jan Paweł II wielokrotnie nawiązywał do symbolu areopagu w orędziach na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu.

²⁰ Benedykt XVI, *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*, Orędzie na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 2009.

²¹ Benedykt XVI, *Portale społecznościowe: bramy prawdy i wiary; nowe przestrzenie dla ewangelizacji*, Orędzie na 47. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 2013; por. K. Ołdakowski, *Nowe media w służbie ewangelizacji*, <http://signis.pl/nowe-media-w-sluzbie-ewangelizacji/> z 14.04.1013, (dostęp: 20.03.2015).

W orędziu wydanym trzy lata wcześniej Benedykt XVI zwrócił się z apelem do kapłanów: „Ponownie zachęcam, byście w mądry sposób wykorzystywali te wyjątkowe możliwości, jakie daje współczesna komunikacja. Niech Pan uczyni z was żarliwych głosicieli Dobrej Nowiny także na nowej «agorze», jaką stworzyły dzisiejsze środki przekazu”²². Odpowiedzią na te apele, oprócz zaangażowania duszpasterzy i świeckich na cyfrowym areopagu, są różne krajowe i zagraniczne inicjatywy intelektualnego zmierzania się omawianymi zagadnieniami. I tak w październiku 2013 roku odbyło się w Obrze sympozjum, którego przedmiotem były nowe wyzwania ewangelizacyjne, w tym Facebook i Twitter jako miejsca działalności misyjnej Kościoła²³. W kwietniu 2014 roku w Madrycie miał miejsce I Kongres Ewangelizacji przez Internet²⁴. Wśród tematów pojawiły się zagadnienia z cyberteologii, szukano nowych sposobów głoszenia Ewangelii w Internecie. 1 grudnia 2014 roku na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego odbyła się konferencja: „Kościół @ Internet”²⁵. To tylko niektóre z inicjatyw podejmowanych w celu pogłębienia refleksji o możliwości wykorzystania w ewangelizacji współczesnych narzędzi komunikacji²⁶.

Dla teologii ze swej istoty zajmującej się Słowem Bożym ważnym zagadnieniem jest język jakim to Słowo jest komunikowane podczas głoszenia kerygmatu, w liturgii i wieloaspektowym dialogu. Pojawia się w związku z tym pytanie o zależność między językiem a technologią²⁷, między słowem a obrazem. Benedykt XVI pisał: „Również w świecie internetu, dzięki któremu na milionach monitorów mogą pojawiać się miliardy obrazów na całym świecie, powinno być widoczne oblicze Chrystusa i słyszalny Jego głos, «bowiem tam, gdzie nie ma miejsca dla Chrystusa, nie ma go również dla człowieka»”²⁸. Kolejni papieże w przepowiadaniu Ewangelii, korzystają ze współczesnych areopagów. W ostatnich latach tymi miejscami przepowiadania Słowa są między innymi konta na Facebooku i Twitterze²⁹. Wpisy tam zawarte docierały do milionów ludzi na całym świecie. Dyrektor Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej ks. Federico Lombardi komentując założenie konta Benedykta XVI na Twitterze, powiedział: „świat nie zostanie zbawiony dzięki tweetom. Ale pośród miliarda ochrzczonych i 7 miliardów ludzi na świecie, do niektórych Papież będzie mógł dotrzeć wła-

²² Benedykt XVI, *Kapłan i duszpasterstwo w cyfrowym świecie: nowe media w służbie Słowa*, Orędzie na 44. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 2010.

²³ Por. O *Facebooku jako miejscu ewangelizacji – sympozjum w Obrze*, <http://nowaewangelizacja.org/officebooku-jako-miejscu-ewangelizacji-symopozjum-w-obrze/> (dostęp: 20.03.2015).

²⁴ <http://congreso.imision.org/> (dostęp: 20.03.2015).

²⁵ *Konferencja: Kościół @ internet* z 21.11.2014, <http://www.uni.opole.pl/page/292/konferencja-koscio-l-internet> (dostęp: 25.03.2015).

²⁶ W odniesieniu do tych tematów na uwagę zasługują systematycznie badania prowadzone na wydziałach teologicznych i wydawanie pism naukowych, w tym od 2010 roku Kwartalnika Naukowego „Kultura Media Teologia”.

²⁷ Por. J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2012, s. 52-55.

²⁸ Benedykt XVI, *Adhortacja Verbum Domini*, Rzym 30 września 2010, p. 113.

²⁹ *Przewodniczący Episkopatu na Twitterze odpowie na pytania internautów*, <http://nowaewangelizacja.org/przewodniczacy-episkopatu-na-twitterze-odpowie-na-pytania-internautow/> (dostęp: 20.03.2014).

Papież Franciszek zachęca do „wyjścia z własnej wygody i zdobycia się na odwagę, by dotrzeć na wszystkie peryferie potrzebujące światła Ewangelii”. Do takich peryferii można zaliczyć również świat Twittera.

śnie tą drogą, przekazać im słowo, iskrę mądrości, którą będą mogli nosić w sercu i dzielić się z przyjaciółmi na Twitterze. Jest to po prostu nowa forma posługi Ewangelii”. Papież Franciszek również wykorzystuje to miejsce zamieszczając tweety w różnych językach³⁰.

Twitter jest formą minibloga, na którym jeden wpis może zawierać maksymalnie 140 znaków³¹. Dla porównania jeden SMS to maksymalnie 160 znaków. Te ograniczenia zmuszają do kondensacji treści w niewielu słowach. Nieco żartobliwie możemy zauważyć, że koresponduje to, ze wskazaniem papieża Franciszka z adhortacji *Evangelii gaudium*. W odniesieniu do homilii Papież pisze: „powinna być krótka i powinna unikać sprawiania wrażenia, że jest jakąś konferencją lub lekcją”³². Oczywiście homilia nie może ograniczyć się do jednego czy dwóch zdań. I zazwyczaj się nie ogranicza. Tym niemniej myśl wyrażona w krótkiej formie, odpowiada Wcieleniu Słowa. „Bóg krótkim uczynił swe słowo, skrócił je» (por. Iz 10, 23; Rz 9, 28). (...) Sam Syn jest Słowem, Logosem. Odwieczne Słowo stało się małe – tak małe, że zmieściło się w żłobie. Stało się dzieckiem, aby Słowo było dla nas uchwytne”³³.

4. Przykład ewangelizacji przez Twittera

Konkludując odniosę się do własnego doświadczenia obecności na Twitterze oraz do współadministrowania profilu @duchowni. Osobiste konto – @Janusz1967 założyłem pod koniec października 2012 roku. Wpierw, aby czytać papieskie wpisy, a następnie także umieszczać własne. Mają one formę krótkich medytacji odnoszących się do czytań liturgicznych z dnia wpisu. Są wśród nich także refleksje nad aktualnymi wydarzeniami kościelnymi i społeczno-politycznymi. Po dwóch i pół roku od założenia konta, około trzech tysięcy osób na stałe je obserwuje. Natomiast profil @duchowni został utworzony w styczniu 2013 roku. Jest on administrowany przez kilku kapłanów diecezjalnych i za-

³⁰ Profil w języku polskim – @Pontifex_pl.

³¹ We wstępie do książki *Twitter. Sukces komunikacji w 140 znakach. Tajemnice narracji dla firm, instytucji i liderów opinii*, Gliwice 2015, E. Mistewicz pisze: „Twitter to najbardziej charakterystyczne medium nowych czasów: medium posttelewizyjne, postradiowe, postgazetowe. Medium, które jednocześnie jest portalem informacyjnym, lepszej generacji serwisem SMS, systemem alarmowym, gdy dzieje się coś ważnego w naszym mieście bądź świecie, czatem pomiędzy użytkownikami, wyszukiwarką tendencji, trendów, opinii, miejscem publikacji i promowania prac, wypowiedzi, nagrań, zdjęć, klasycznym serwisem społecznościowym z elementami – dla czegoś by nie – znajdowania najbardziej kreatywnych współpracowników po wsluchaniu się w ich opowieści”. s. 7.

³² Franciszek, Adhortacja *Evangelii gaudium*, Rzym 24 listopada 2013, p. 138.

IMPLIKACJE TEOLOGICZNE

konnych, mieszkających w Polsce i we Włoszech, pracujących w parafiach i posługujących w różnych kościelnych instytucjach. Pod koniec marca 2015 roku konto liczyło około trzech i pół tysiąca obserwujących.

Administratorzy konta @duchowni, w większości przypadków wcześniej nie znali się osobiście³⁴. Mimo tego, niemal od samego początku podejmowali wspólne działania celem dotarcia z Ewangelią do jak najliczniejszej grupy osób. W Wielkim Poście 2013 roku, przeprowadzone zostały swoiste rekolekcje na Twitterze (#TTrekolekcje). Wziął w nich udział abp Józef Michalik³⁵, który wraz z innymi biskupami, księżmi i siostrami zakonnymi systematycznie zamieszczał duchowe tweety. W maju tegoż samego roku, administratorzy profilu zaprosili internautów do komentowania tytułów maryjnych zawartych w Litaniu Loretańskiej (#majówka)³⁶, a w ostatnim tygodniu adwentu, tweety zachęcające do duchowego przeżywania Bożego Narodzenia (#budzik). O tych inicjatywach pisała Katolicka Agencja Informacyjna i liczne portale internetowe, również niekatolickie. Inicjatywą podjętą z okazji Roku Życia Konsekwowanego, na początku lutego 2015 roku, było przybliżenie bogactwa charyzmatów osób oddających swe życie na wyłączną służbę Bogu. Z zaproszenia do akcji (#ŻycBardziej) skorzystało wiele osób zakonnych. Poza tym, @duchowni uczestniczą w działaniach pomagających przygotować się do liturgii niedzielnej (#JutroNiedziela i #kazanie).

Ze specyfiki otwartych profili wynika trudność w zdefiniowaniu odbiorcy. Wśród czytelników tweetów są osoby wierzące, poszukujące, zachowujące krytyczny dystans wobec nauczania Kościoła, i zdecydowanie sprzeciwiające się jemu. Są również chrześcijanie z krajów gdzie wyznawanie wiary wiąże się z dużymi ograniczeniami, aż po męczeństwo włącznie. Wśród indywidualnych użytkowników Twittera liczną grupę stanowią naukowcy, politycy, aktorzy, dziennikarze, przedsiębiorcy, a także około 400 polskich kapłanów i sióstr zakonnych³⁷.

³³ Benedykt XVI, Adhortacja *Verbum Domini*, p. 12. Ks. Federico Lombardi w ten sposób pisze o twittach: „140 znaków to niemało. Zmieści się tam większość wersetów Ewangelii. Błogosławieństwa są jeszcze krótsze. Zwięzłość nikomu nie zaszkodzi. Od wieków wiemy, że słowo Jezusa, które usłyszymy o poranku, a potem nosimy w sercu i rozważamy, może być wsparciem na cały dzień, a nawet życie”. Ks. F. Lombardi: *Twitter nie zbawi świata*, <http://nowaewangelizacja.org/ks-f-lombardi-twitter-nie-zbawi-swiate/> (dostęp: 20.03.2015).

³⁴ Zmieniło się to pod koniec listopada 2014 roku. W Europejskim Centrum Komunikacji i Kultury w Warszawie odbyło się dwudniowe spotkanie administratorów tego konta. *Warszawa: jak być @duchownym w wirtualnym świecie?* z 29.11.2014, <http://www.idziemy.com.pl/media/warszawa-jak-byc-duchownym-w-wirtualnym-swiecie/> (dostęp: 25.03.2015).

³⁵ Ks. abp Józef Michalik za pośrednictwem Twittera dzielił się refleksjami z synodu biskupów nt. nowej ewangelizacji. Kilkakrotnie także odpowiadał na czacie na pytania internautów. Por. <http://nowaewangelizacja.org/przewodniczacy-episkopatu-na-twitterze-odpowie-na-pytania-internautow/> (dostęp: 20.03.2015).

³⁶ O tych inicjatywach jako formach wykorzystania Internetu w ewangelizacji mówiła dr hab. Monika Przybysz, medjoznawca w wywiadzie z Radkiem Molendą: „Przykładem jest aktywność kapłanów na profilu @duchowni na Twitterze. Rozproszeni po wielu ośrodkach w Polsce, stworzyli między innymi wirtualne rekolekcje oraz majówkę w newsowym portalu społecznościowym. Jak widać, można „cwierkać” [tweetować - przyp. red.] o Matce Bożej albo w formie newsa głosić Ewangelię”. *Duchowni w mediach - wywiad R. Molendy z dr hab. Moniką Przybysz*, <http://www.idziemy.pl/media/duchowni-w-mediach13247/1/> (dostęp: 20.03.2015).

Papież Franciszek zachęca do „wyjścia z własnej wygody i zdobycia się na odwagę, by dotrzeć na wszystkie peryferie potrzebujące światła Ewangelii”³⁸. Do takich peryferii można zaliczyć również świat Twittera. Umożliwia on przekazywanie spojrzenia na sprawy moralne, społeczne i polityczne w świetle nauki Chrystusa. Dynamika tego medium wymaga szybkiej reakcji. W trakcie różnych dyskusji wielu użytkowników Twittera oczekuje prostej i konkretnej odpowiedzi na pytania o stanowisko Kościoła. Wchodząc w interakcje, proszą również o modlitwę i radę bardziej prywatną.

Nawet najlepsze narzędzie internetowej komunikacji nie zastąpi realnego świata. Pozytywne jest, że osobom utrzymującym kontakty przez portale społecznościowe, nie wystarcza samo funkcjonowanie w wirtualnym świecie. Coraz większą popularnością cieszą się np. Tweetupy - spotkania w realnym świecie ludzi znających się z Twittera. Bywa, że przeobrażają się one w kontakty *stricte* duszpasterskie, z posługą sakramentalną włącznie³⁹.

Kościół musi być tam, gdzie jest człowiek szukający spotkania ze Słowem. Jego Wcielenie umożliwiło ponadczasową dostępność. Misją zatem, którą wszyscy i w każdym miejscu możemy pełnić jest dzielenie się radością Ewangelii. W czasach apostoelskich sieci rybackie, a dziś sieć internetowa, staje się symbolem apostołów cyfrowego kontynentu. ■

BIBLIOGRAFIA:

- Benedykt XVI, Adhortacja *Verbum Domini*, Rzym 30 września 2010.
- Benedykt XVI, *Kapłan i duszpasterstwo w cyfrowym świecie: nowe media w służbie Słowa*, Orędzie na 44. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 2010.
- Benedykt XVI, *Milczenie i słowo drogą ewangelizacji*, Orędzie na 46. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 2012.
- Benedykt XVI, *Nowe technologie, nowe relacje. Trzeba rozpowszechniać kulturę szacunku, dialogu i przyjaźni*, Orędzie na 43. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 2009.
- Benedykt XVI, *Portale społecznościowe: bramy prawdy i wiary; nowe przestrzenie dla ewangelizacji*, Orędzie na 47. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 2013.
- Duchowni w mediach - wywiad R. Molendy z dr hab. Moniką Przybysz*, <http://www.idziemy.pl/media/duchowni-w-mediach13247/1/> (dostęp: 20.03.2015).

³⁷ Mimo iż przekrój społeczny użytkowników Internetu zmienia się, wciąż jednak zdecydowaną większość stanowią ludzie młodzi. Por. J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2012, s. 47.

³⁸ Franciszek, Adhortacja *Evangelii gaudium*, Rzym 24 listopada 2013, p. 20.

³⁹ W roku 2014, odbyły się w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie dni skupienia dla mężczyzn. Inicjatywa zrodziła się za pośrednictwem Twittera. W tym roku przygotowywana jest kolejna ich edycja.

- Franciszek, Adhortacja *Evangelii gaudium*, Rzym 24 listopada 2013.
- Grzenia J., *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2012.
<http://congreso.imision.org/> (dostęp: 20.03.2015).
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris missio*, Rzym 7 grudnia 1990.
- Jan Paweł II, *Misja Kościoła w erze komputerów*, Orędzie na 24. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 1990.
- Jan Paweł II, *Środki społecznego przekazu w służbie braterstwa i solidarności*, Orędzie na 22. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Watykan 24 stycznia 1988.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.
- Konferencja: *Kościół @ internet* z 21.11.2014,
<http://www.uni.opole.pl/page/292/konferencja-kosciol-internet> (dostęp: 25.03.2015).
- Ks. F. Lombardi: *Twitter nie zbawi świata*, <http://nowaewangelizacja.org/ks-f-lombardi-twitter-nie-zbawi-swiate/> (dostęp: 20.03.2015).
- Meetschen S., *Cyfrowa duchowość. Wskazówki dla użytkowników*, tłum. A. Meetschen, Warszawa 2013.
- Mistewicz E., *Twitter. Sukces komunikacji w 140 znakach. Tajemnice narracji dla firm, instytucji i liderów opinii*, Gliwice 2015,
- O Facebooku jako miejscu ewangelizacji - symposium w Obrze*, <http://nowaewangelizacja.org/o-facebooku-jako-miejscu-ewangelizacji-symposium-w-obrze/> (dostęp: 20.03.2015).
- Ołdakowski K., *Nowe media w służbie ewangelizacji*, <http://signis.pl/nowe-media-w-sluzbie-ewangelizacji/> z 14.04.2013, (dostęp: 20.03.2015).
- Papieska rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Etyka w Internecie*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/internet_etyka_22022002.html# (dostęp: 15.03.2015).
- Papieska rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Kościół a Internet*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/kosciol_internet_22022002.html# (dostęp: 15.03.2015).
- Pius XII, *Miranda prorsus*, Rzym 8 września 1957.
- Przewodniczący Episkopatu na Twitterze odpowie na pytania internautów*, <http://nowaewangelizacja.org/przewodniczacy-episkopatu-na-twitterze-odpowie-na-pytania-internautow/> (dostęp: 20.03.2014).
- Rey D., *Parafio obudź się! Wyzwania nowej ewangelizacji*, tłum. K. Czaplicka, Gubin 2014.
- Schuhler P., Vogelgesang M., *Wyłącz zanim będzie za późno. Uzależnienie od komputera i internetu*, tłum. P. Kaźmierczak, E. Sierosławska, I. Walczak, Kraków 2014.
- Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, tekst polski - nowe tłumaczenie, red. M. Przybył, Poznań 2002.
- Storia del Pontificio Consiglio delle Comunicazioni Sociali* z 15.12.2011,

<http://www.pccs.va/index.php/it/aboutus-it/storiadelpccs-it> (dostęp: 15.03.2015).

Warszawa: jak być @duchownym w wirtualnym świecie? z 29.11.2014, <http://www.idziemy.com.pl/media/warszawa-jak-byc-duchownym-w-wirtualnym-swiecie/> (dostęp: 25.03.2015).

Artykuł stanowi zaktualizowaną i poszerzoną wersję wstępu do książki *Ewangelia na Twitterze*, Pelplin 2014.

O AUTORZE:

Ks. dr Janusz Chyła, teolog-dogmatyk, wicerektor Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie, adiunkt na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Opublikował m.in. książki: *Jezus Chrystus Jana Pawła II*, *Siedem znaków Paschy i Ewangelia na Twitterze*. Jest autorem ponad stu artykułów naukowych i popularnonaukowych. Jego profil - @Janusz1967 zaliczony został przez Eryka Mistewicza do 100 najciekawszych kont na Twitterze w Polsce. Kontakt do Autora: jchyla@umk.pl.